

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881. (Staatsblad No. 124.)

Zondag 10 December 1899. No. 1146.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE, Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor het Buitenland per jaar / 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementsaantekeningen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereen. 12 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

LAATSTE REEKS.
VII.

Ik heb wel gezegd: Gij zijt goden; en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten; nochtan zult gij sterfen als een mensch; en als een van de vorsten zult gij vallen.
Psalm 82: 6, 7.

Er dient alzoo wel verstaan, dat de instelling van de Overheid en de bedeling der Christelijke Religie twee afzonderlijke dingen zijn, die wel met elkander in aanraking kunnen, en veelszins moeten, komen, maar die toch niet met elkander in oorzakelijk verband staan. Kon men, op een afgelegen eiland, een groep bijeenbrengen van uitsluitend waarachtig geloovigen, dan zou men zelfs de vraag kunnen stellen, of onder hen nog het optreden van een Overheid geëischt werd. Men denke slechts aan wat de heilige apostel aan de kerk van Corinthen schreef, toen belijders des Heeren, die een burgerlijk geslacht hadden, nog bij de toenmalige rechtbanken der Overheid recht zochten. Hij schreef toen dit: „Durf iemand van ulieden, die eene zaak heeft tegen een ander, te recht gaan voor de onrechtvaardigen, en niet voor de heiligen? Weet gij niet, dat de heiligen de wereld oordeelen zullen? En indien door u de wereld geoordeeld wordt, zijt gij onwaardig de minste gerechtszaken? Weet gij niet, dat wij de engelen oordeelen zullen? Hoeveel te meer de zaken, die dit leven aangaan! Zoo gij dan gerechtszaken hebt, die dit leven aangaan, zet die daarover, die in de gemeente minst geacht zijn. Ik zeg u dit tot schaamte. Is er dan alzo onder u geen die wijs is, ook niet één, die zou kunnen oordeelen tusschen zijne broeders? Maar de eene broeder gaat met den anderen broeder te recht, en dat voor ongelooovigen. Zoo is er dan nu ganschelijk gebrek onder u, dat gij met malkanderen gerechtszaken hebt. Waarom lijdt gij niet liever ongelijk? Waarom lijdt gij niet liever schade? Maar gijlieden doet ongelijk, en doet schade, en dat den broeders!” (1 Cor. 6: 1-8).

Zou uit dien hoofde onder enkel geloovige Christenen de publieke burgerlijke rechtspraak der Overheid wegvallen, en veel meer nog de strafrechtelijke rechtspraak, zoo valt niet in te zien, welke plaats er in zulk een kring voor een Overheid in eigenlijken zin zou overblijven. Het eigenlijke karakter der Overheid als zoodanig toch ligt niet daarin, dat er kanalen worden gegraven, sporen aangelegd enz., maar in het hoogheidsrecht om de kwaadwilligen met geweld te dwingen, en desnoods te bedwingen met het zwaard. — Dit wordt hier aangevoerd niet alsof zulk een Christelijke samenleving van enkel geloovigen, zonder Overheid ook zou te verwerkelijken zijn. Proefnemingen van dien aard zijn geschied, maar steeds misluk, omdat ze uitgingen van het verkeerde denkbeeld, alsof ooit de Christenen zich geheel van de wereld konden afscheiden. Hun roeping is niet uit de wereld uit te gaan, maar hun kracht schuilt in de belofte dat de Vader hen bewaren zal in de

wereld. Elke andere voorstelling is eenvoudig anabaptistisch, d. w. z. ze wordt te eenen male veroordeeld door het feit, dat de maatschappij niet uit willekeurig zich verbindende individuen bestaat, maar genealogisch opkomt. Er zijn niet losse individuen, maar geslachten, en de individuen worden uit en in die geslachten geboren. En daar nu de genade niet aller is, kan het niet anders of de geloovige Christenen zullen reeds door dat geslachts- en familieverband altoos met ongelooovigen verbonden blijven.

Dit komt tot uitdrukking in het Genadeverbond en in den Kinderdoop, en daarom is het volkomen natuurlijk, dat Gereformeerden en Dooperschen ten slotte op het punt van den Doop uiteen zijn gegaan. Wie de maatschappij opvat als een saamvoeging van losse individuen, die zich onderling verbinden, kan alleen dezulken doopen die zich bekeerd hebben, en rekent met het geslachtsverband niet. Zij daarentegen, die verstaan, dat de maatschappij der menschen organisch samenhangt, d. i. ontstaat door de geboorte van de individuen uit de geslachten, kan niet anders aanvaarden dan den Kinderdoop. Maar zooveel blijkt dan toch uit het woord van den heiligen apostel Paulus, dat de uitwerking der Christelijke religie niet is, om aan de Overheid een taak op te leggen, maar juist omgekeerd om haar de taak van de schouders te nemen. Er zijn vrome Christenen, die hun leven lang noch met de politie noch met den rechter in aanraking komen. Onder oprechte Christenen vindt de Overheid geen arbeidsveld voor haar dwingende macht.

Zelfs kan men verder gaan en zeggen: Indien de komst van Jezus ten gevolge had gehad, dat welhaast alle Christenmenschen oprechte geloovigen waren geworden, zou alle reden van bestaan van de Overheid als zoodanig zijn weggevallen. Regeling van gemeenschappelijke belangen zou ook alsdan noodig zijn gebleven, maar niet daarin ligt het eigenlijke wezen der Overheid. Dat zou het bestuur eener maatschappij evengoed hebben kunnen uitrusten, en het is dan ook volkomen consequent, indien de Sociaal-Democraten, die wel die regeling willen behouden, maar alle hoogheidsrecht willen te niet doen, den eisch stellen, dat de Overheid verdwijne, en dat er niets overblijve, dan een maatschappij onder een door haar zelf gekozen bestuur. Men kan dit ook zoo zeggen: Heeft God, naar luid van Artikel 36 onzer Belijdenis, de Overheid ingesteld om der zonde wil, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde, zoo zou er voor de Overheid geen plaats of plek zijn overgebleven, bijaldien de Christelijke religie bestemd ware geweest, om alle publieke werking van zonde en ongebondenheid geheel te niet te doen of geheel te voorkomen.

Dat we hierop zoo scherp nadruk leggen, is, om de voorstelling te bestrijden, die uit de Middeleeuwen ook in onze Gereformeerde landen was overgegaan, alsof men de maatschappij zelve in Christenlanden als Christelijke maatschappij had te beschouwen, en alsof het de gemeente des Heeren was, die tweemaal leven leidde, het eene geestelijk, het ander burgerlijk, en

alsof nu voor dat burgerlijk leven de Overheid optrad, gelijk voor dat geestelijk leven de Kerk. Men verguleek dit dan meest met onze maatschappij uit ziel en uenaam. Die landgemeente had een ziel, en daarvoor was de Kerk, maar ze had ook een lichaam, en daarvoor was de Overheid. Dit dreef men zelfs zoover, dat de zorg voor de kerkgebouwen en traktementen, als van uitwendigen aard onder de zorgen voor het lichaam werd gerekend, en daarom aan de Overheid werd opgedragen. Vandaar dat de kerkgebouwen niet aan de Kerk, maar aan de Overheid toebehoorden, en het vanzelf scheen te spreken, dat de Overheid ook voor het onderhoud der leeraren zorgde. Tot in 1810 zijn de Gereformeerde kerkgebouwen dan ook het eigendom van de burgerlijke Overheid gebleven, althans te Amsterdam, en eerst in dat jaar zijn ze door den Franschen koning aan de kerken geschonken, deels aan de Gereformeerden en deels aan de Roomschen. Nu nog zelfs is men, naar aanleiding van het gebeurde met de Nieuwe-zijds-kapel te Amsterdam, in het onzekere, of aan die kerk wel het eigendomsrecht over de kerkgebouwen toekomt.

Welnu, dit alles is te eenen male in strijd met het beginsel neergelegd in Art. 36 van onze Belijdenis, en was niets dan de ondoordachte voortzetting van de denkbeelden die in de Middeleeuwen post hadden gehad. De Staat, het volk, het volk, het land zelf, in zijn geheel genomen, werd als de openbaring van het Lichaam van Christus beschouwd. Kerk en Burgermaatschappij waren één wezen, maar een wezen dat zich naar twee zijden openbaarde, de eene zienlijk en lichamelijke van uitwerking, de andere onzienlijk en geestelijk. Over het uitwendige en zienlijke stond de Overheid, over het geestelijke en onzienlijke het kerkelijk regiment. En zoo kon het niet anders, of de uitwendige en onzienlijke zijde ook der kerk werd aan de zorg der Overheid toevertrouwd. Een stelsel, dat er noodzakelijk toe leidde, om enerzijds het wezen van de Kerk, en anderzijds het wezen van de Overheid te vervalschen. Er werd toch op die wijze niet slechts een band tusschen Kerk en Overheid gelegd, maar beide werden als de openbaring van éénzelfde wezen verstaan. En dit had tot resultaat dat de vrijheid en zelfstandigheid der kerk te eenen male vernietigd werd, en dat alle recht begrip van het wezen van de Overheid teloor ging. Wel ontkenen we niet, dat ook de Overheid den invloed van het Christendom ondergaat, en onder dien invloed in gewijzigden vorm optreedt. In dien engen zin kan men zelfs niet alleen van een Christelijke, maar zelfs van een Protestantischen en van een Gereformeerden Staat spreken. Maar omdat zelfs het huisdier, in den dienst van den mensch gesteld, allengs een zacht en tam karakter erlangt, daarom mag men toch het eigenlijke wezen van het dier niet uit dien gewijzigden vorm van bestaan afsleiden. Om het dier in zijn eigenlijke wezen te leeren kennen, moet men het veel eerder in de wilde natuur bespieden, waar het zijn oorspronkelijke natuur openbaart.

En zoo nu is het ook hier. Later kan men rekening houden met den gewijzigden vorm dien de Overheid aanneemt,

waar ze onder den invloed van de Christelijke religie komt, maar om haar eigenlijke wezen, haar ware natuur te leeren kennen, moet men beginnen met de Overheid zoo te verstaan, als ze optreedt in landen en onder volken, waar geen andere krachten dan die der Gemeene Gratie werken. Onder die volken openbaart ze haar eigenlijke wezen. Ge moet u een oogenblik indenken in den toestand, dat er geen Christelijke religie gekomen was, en dat uitsluitend de Gemeene Gratie zonde- en vloekstuitend ware opgetreden. Dan bevindt ge u op het eigenlijke terrein waar de Gemeene Gratie, en dus ook de Overheid thuis hoort. Ze is toch een instelling van de Gemeene Gratie. Ze is van die gemeene Gratie de klaarste en meest grijpbare openbaring. Gemeene Gratie en Overheid hooren onlosmakelijk bij elkander. Het is de goede God, die, zooals onze Confessie zegt, om de ongebondenheid der menschen tegen te gaan, en alzo uit oorzaak van de zonde, de Overheid heeft ingesteld. Het is dus ook volkomen natuurlijk dat dezelfde apostel, die aan de kerk van Corinthen aanried, om niet met onderlinge twistgedingen naar de Overheid te gaan, anderzijds in den brief aan de Romeinen zoo kras uitspreekt, dat de Overheid, die er is, van God is, en dat ze om der conscientie wille moet worden gehoorzaamd. Dit toch sprak hij uit, niet van een dusspnaemde Christelijke Overheid, maar integendeel van een heidensche Overheid, en wel van diezelfde keizers, die zoo wreed tegen de Christenen hebben gewoed. Psalm 82 staat op hetzelfde standpunt. In dien psalm toch is sprake van een Overheid, die in den rechterstoel gezeten, onrecht oordeelt, het aangezicht der goddelooszen aanneemt, den armen en den wezen geen recht doet, en die alzo alle fundamente der aarde doet wankelen. En toch wordt van die Overheid, en van die rechtbank beleden: „God staat in de vergadering Gods”, en wordt tot die plichtvergeten Overheid gezegd: „Gij zijt goden, en gij zijt allen kinderen des Allerhoogsten”. En tegenover die wanverhouding tusschen wat de Overheid zijn moest, en wat ze is, wordt geen ander oordeel ingeroepen, dan het oordeel Gods: „Sta op, o God, en oordeel het aardrijk, want Gij bezit alle natien”. Hier is nu wel, in nader zin, sprake van de Overheid van Israël, maar in niets wordt die Overheid hier van de Overheden der overige volken onderscheiden. Immers het slot is niet: „Want Gij zijt de Koning van Israël”, maar heel anders: „Want Gij bezit alle natien”. Niet dus uit de bijzondere betrekking die tusschen God en Israël bestond, maar uit de betrekking waarin God tot alle natien zonder onderscheid staat, wordt hier de positie der Overheid afgeleid.

Is dit nu wel verstaan, en helder ingezien, dat, zoo van de Overheid sprake is, de Christelijke religie en haar invloed, iets is, dat er van buiten bij komt, en dus wel haar vorm van optreden kan wijzigen, maar dat niet haar wezen raakt, noch haar roeping bepaalt, dan zal men ons toegeven, dat goede orde eischt, dat we, om de Overheid te leeren verstaan in haar wezen, haar eerst moeten bespieden op dat terrein, waar alleen de Gemeene Gratie heerscht, en dat

we eerst daarna de heel andere vraag kunnen stellen, namelijk, wat wijziging ze ondergaat in landen waar de Christelijke kerk optrad, en waar de Christelijke religie haar invloed deed gelden. We laten dus dien invloed van de Christelijke religie vooralsnog geheel buiten onze beschouwing, en nemen de Overheid thans alleen in haar onvermengd wezen, waar ze optreedt onder volken, die geen andere genade ontvangen dan de Gemeene Gratie.

Nu is het duidelijk, dat er bij zoodanige volken geen sprake is van het gezag der Heilige Schrift. Neem, om ons tot een concreet voorbeeld te bejagen, het aloude Romeinsche keizerrijk of de Grieksche gemeenbesten. Niemand ontken, dat er in deze staten een geordende samenleving werd gevonden, noch ook dat in die landen niet een Overheid in den eigenlijken zin des woords bestond. Toch staat het evenzo vast, dat de Overheid van deze landen geen kennis droeg van Gods bijzondere openbaring in de Heilige Schrift. Ze kende die niet, en kon er dus niet mede te rade gaan. Ook al geeft men toch de mogelijkheid toe, dat zekere denkbeelden en voorstellingen reeds destijds uit Israël, hetzij rechtstreeks, hetzij over Egypte, aan de Grieksche geleerden bekend waren geworden, en ook al erkent men, dat de Joodsche kolonien in het Romeinsche keizerrijk zekere kennis van Mozes en de profeten ook in dat wereldrijk moeten verspreid hebben, toch staat het vast, dat de Heilige Schrift gelijk wij die kennen, en met name het Nieuwe Testament, aan de grondleggers zoo van de Grieksche gemeenbesten als aan die van den Roomschen burgerstaat, als gezaghebbend woord, te eenen male onbekend waren. De stichters en grondleggers van deze staten konden alzo niet met de openbaring der Heilige Schrift te rade gaan. Het licht waarbij ze hun taak voerden, kan derhalve niet het licht van Gods Woord zijn geweest, maar moet hun van elders zijn toegekomen, zonder dat ze daarom ophielden ware Overheden te zijn. Nog sterker gevoelt men dat, zoo men denkt aan de rijken van China en Japan, die geheel van alle gemeenschap met Israël waren afgesloten, en waar desmettenin geregeld geordende staten gevormd zijn, onder welgeordend Overheidsgezag.

Dit nu kan tot geen andere conclusie leiden, dan dat God in diezelfde Gemeene Gratie, die tot de aanstelling van de Overheid leidde, ook tevens zooveel licht ontstak, als noodig was om de Overheid voor haar taak te bekwamen. Hierop lette men wel. Zij toch die zoo gezind zijn, om de Overheid in zulk een zin aan de Heilige Schrift als Gods Woord te binden, alsof zij zonder de kennis van dat Woord, haar roeping niet zou kunnen vervullen, verijdelen in hun gedachten geheel het bestel Gods. Immers die zeggen, dat de Overheid haar taak niet kan vervullen, zoo zij zich niet bindt aan de Heilige Schrift, spreken daarmede uit, dat God haar in de heidensche landen een onmogelijke taak heeft opgelegd, of wel de Overheid alleen bedoeld heeft voor Christelijke landen, waar de Heilige Schrift bekend is. Het laatste nu is te ongerijmd, om door iemand beweerd te worden, en wordt door wat Paulus over de Overheid in het Romeinsche kei-

De kerk van Christus en de armen of ongelukkigsten.

Toen in de Heidenwereld, zelfs van het beschaafde Rome en Griekenland, de arme een zeer lage plaats innam en zijne armoede van iedereen eene onere werd geacht, trad de kerk van Christus met een geheel tegenovergestelde leering op. Zij deed dit reeds, toen zij nog beperkt was binnen de landpalen van een enkel volk, Israël namelijk, nog meer deed zij het, toen de Christus haar onder alle natien, volk en tong, dus als wereldkerk grondvestte. Het Evangelie Gods en Zijn woord bevatte reeds onder het Oude Verbond de beginselen, waaruit de kerk van den Heere moest handelen tegenover armen of elendigen. En die beginselen zijn door den Heere Jezus voltooid. Hij sprak voor allen over de woorden uit: „Den armen wordt het Evangelie verkondigd”, en de kerk erfgenamen van dit woord, heeft gehandeld en handelt nog in overeenstemming met deze genigens, verkondigende de gelijkheid van alle menschen en ook alle standen in haar midden opnemende. Volgens Gods Woord leeraar zij nu als vroeger, dat de waarde der menschen niet geschat wordt naar de toevallige omstandigheden van zijn uitwendigen staat. Zoowel voor hen, die eene valsche beschaving teleurgesteld heeft, die rijken en de wijzen der aarde, als voor hen, die dezelfde beschaving vernederd heeft is het Evangelie de bron van de waarheid en den vrede geworden. De goddelijke wijsheid was verkrijgbaar voor allen, geheel anders dus dan

die der wijgeeren, welke slechts het privilege was van een klein aantal menschen, dat voor zich een weelderig leven oepsichte.

Haar konden armen en ongelukkigsten, vrouwen en kinderen verkrijgen. De heidensche wijgeer daalde niet af tot het volk, terwijl Jezus' kerk vooral onkundigen en armen leidde naar de bron der waarheid. Van de onredelijke dieren heeft God ons gescheiden, zeide eens Origenes in antwoord aan een der vertegenwoordigers van het heidensche egoïsme, maar niet van de menschen, wier stand minder is dan de onze; zij zijn evengoed onze broeders als zij, die eenen hooger rang bekleeden.

Voortdurend herhalen de kerkvaders, dat de arme ge maakt is naar hetzelfde beeld Gods als de rijke, hij heeft dezelfde hoop op de hemelsche erfenis; voor de oogen des hoogsten Rechters is de bedelaar niet minder dan de keizer. Om dat klaar te bewijzen voor allen heeft Jezus Christus arm en nederig geleefd op aarde, zonder zelfs te hebben waarop hij het hoofd kon nederleggen; heeft hij zijne discipelen uitgeroepen, om 't Evangelie te prediken, hen bevelende zich niet om 't goed of alver te bekommeren. De rijken en de armen worden even machielooz geboren; de rijkdom is slechts van God geleend; Hij houdt er de vrije beschikking over; Hij kan het in een oogenblik wegmemen. Evenmin is de armoede een ramp. „Niemand is arm voor God”, zegt Lactantius, „dan die de gerechtigheid van Christus mist en niemand is rijk dan die rijk is in een leven der vreeze Gods”; of, zooals Ambrosius het uitdrukt, niet uw geld, maar wat uwe ziele heeft van God maakt u rijk.

Maar heeft de kerk van Christus het Evangelie den armen niet slechts gepredikt, om hun de ijdele vertroosting van eene onvruchtbare theorie aan te bieden? Moet de mensch, die ten prooi van de armoede en de ellende des levens zich vertreden stellen met eene denkbeeldige ge-

lijkheid. Welke troost kan hem brengen het afgetrokken denkbeeld van de onverschilligheid van armoede en rijkdom? Of zouden zich de Christenen niet moeten haasten om de gebreken in de sociale toestanden weg te nemen en eene meer gelijkmatige verdeling der aardse goederen te bepleiten. Men vindt in de geschriften der kerkvaders bladzijden, die schijnen uit te gaan van deze gedachten. Sommigen der beroemdste geleerden schijnen te spreken van de onrechtvaardigheid van het persoonlijk eigendom en de billijkheid van de gemeenschap der goederen. Doch wanneer men goed let op hunne woorden zal men begrijpen, in welken zin deze moeten verstaan worden. Wanneer Barnabas den eisch der liefdadigheid wil aanprijzen, zegt hij, dat wij niets moeten begehoven als ons alleen toebehoorende, maar alles in gemeenschap met onze naasten hebbende, want als er gemeenschap is in geestelijke en onvergankelijke dingen hoeveel te meer dan in voorbijgaande goederen. Geheel enthousiast voor het voorbeeld der eerste Christenen van Jeruzalem, onder welke niemand was, die gebrek had, omdat alle dingen gemeen waren, drukt Chrysostomus de begeerte uit, dat de geloovigen van Constantinopel, wier bisschop hij was, deze wijze van doen zouden volgen en de gemeenschap der goederen invoeren; rijken en armen zouden dan gelukkiger zijn; allen zeer kalm leven; het zou een groote zegen wezen, de hemel op aarde en een krachtig middel om de heidenen te trekken tot eenen kring, waarin zij zooveel liefde zouden zien heerschen. Omstreeks dezelfde tijd beproeft Ambrosius, bisschop van Milaan, de kwestie te brengen op het terrein van het natuurrecht; de natuur, zegt hij, heeft alles geschapen ten algemeenen nutte; wanneer er dus menschen zijn, die uitgesloten zijn van het genot der aardse goederen is dit in strijd met de natuur; de ongelijke verdeling dezer goederen is het gevolg van egoïsme en geweld; de

natuur is de moeder van het recht voor allen, het geweld dat van het recht voor enkelen. Augustinus redeneert anders om tot hetzelfde doel te komen. Hij schijnt aan eenen zijner vrienden, dat de geloovige alleen met recht en waardigheid zijne goederen bezit, want men heeft dan slechts recht op de goederen als men er een goed gebruik van maakt. Het bezit der ongelooovigen en goddelooszen is onrechtvaardig, omdat zij er een slecht gebruik van maken; de ware Christenen zouden eigenlijk alles moeten hebben, zij allen zouden er een goed gebruik van weten te maken.

Al deze aanhalingen bewijzen, dat den geloovigen een ideale toestand voor ogen zweeft, welken zij niet opgewektheid najagen. Barnabas, van wien wij hierboven gesproken hebben bevel, dat men de goederen van zijnen naasten niet zal begehven, wat ons doet onderstellen, dat de naaste volkomen recht heeft ze te bezitten. Chrysostomus bepaalt zich tot den wensch, dat het ideaal van zijnen geest eens verwerkelijk moog worden en Augustinus haast zich te zeggen, dat wat hij voor waar houdt in deze wereld niet te verwachten is; hij voegt er bij, dat de onrechtvaardigheid van den eigendom der goddelooszen moet geldend worden, ten oorzaak van het burgerlijk recht, dat het beschermt en door den Christen moet worden onderhouden. Ambrosius eindelijk heeft slechts het voornemen de geloovigen op te wekken zich geheel te wijden aan de zorg voor de armen, want alles wat geschapen is is geschapen ten dienste van allen. Geen utopien hebben deze kerkvaders overigens willen najagen, maar de gemeente voorhouden de vrijwillige liefdadigheid.

DE GAAY FORTMAN.